

KÜRESEL DEĞİŞİMLE UYUMLU YENİ İŞLER YAPMALIYIZ

2015'ten 2018'e dünya bambaşka bir yer haline geldi. Türkiye gibi ülkelerin yapısal reformlardan kaçarak, günü kurtarmalarına imkan sağlayan, parasal genişleme dönemi bitti. Artık parasal sıkılaştırma dönemi başladı. Yapısal reformlardan kaçarak, alıştığımız işleri, alıştığımız biçimde yapmaya devam ederek zenginleşme dönemi noktalandı. Şimdi küresel değişimle uyumlu yeni işler yapmak ya da eski işlere yeni yordamlar bulmamız gerekiyor.

Piyasalarda alışık olmadığımız gelişmeler yaşanıyor. Faiz, döviz kurları ve enflasyon hep birlikte yükseliyor. Türkiye'nin ülke risk primi artıyor, borçlanmak daha maliyetli hale geliyor.

Beş sene önce Haziran 2013'te devlet tahvillerinde faiz oranı yüzde 6.8 civarındaydı. Bugünlerde yüzde 18'i aşmış durumda. Benzer bir gelişme döviz kurlarında da yaşanıyor. Beş yıl önce 100 liranın karşılığı 50 dolar almak mümkündü. Şimdilerde ancak 22 dolar alınabiliyor. Yani paramız dolar karşısında yüzde 50 civarında değer yitirmiş durumda. Aynı süre zarfında enflasyon ise yüzde 7'den 12'lerin üzerine çıktı.

Özetle son beş yılda devlet tahvillerinin faiz oranı neredeyse 1.5 kat arttı, ama aynı dönem içinde Türk Lirası Amerikan Doları karşısındaki değeri yarıya düştü. Faizin artması, liranın dolar karşısında erimesini engellemedi. Neticede Türkiye son beş yılda daha riskli bir ülke haline geldi.

Tüm bu yaşananların temel bir nedeni var. Dünyada son beş yılda yabancı para cinsinden borç stoku hızla artan, dolayısıyla risk biriktiren diğer ülkelerden ayrılan iki ülke var; Arjantin ve Türkiye. Bu iki ülke dış fon girişine giderek daha fazla bağımlı hale gelmiş. Bizde niye böyle? Çünkü dış ticaretimiz devamlı açık veriyor. Yapılan yatırımlarsa dış ticarete konu mallar üretmek yerine iç tüketime ve inşaatla gidiyor.

Tüm bunlar ortada iken, aynısı başka ülkelerde de olmuşken, her an yabancıların

M. Rifat HİSARCIKLIÖĞLU

TOBB Başkanı

Avrupa Ticaret ve Sanayi Odaları Birliği

(Eurochambres) Başkan Yardımcısı

İslam Ticaret, Sanayi ve Tarım Odası (ICCIA) Başkan Yardımcısı ve

Milletlerarası Ticaret Odası (ICC) Yönetim Kurulu Üyesi

baskanlik@tobb.org.tr

kendisine kumpas kurmakta olduğuna inanan bir ülke neden yabancılara daha fazla muhtaç olmamanın bir yolunu aramamıştır? Yabancıların kendisine komplo kurduğunu, engel çıkardığını düşünen bir millet neden kendini tüketmekten kurtaramamış ve tasarruflarını artırmaya yönelmemiştir?

Hazine faizi yüzde 20'ye, enflasyon yüzde 14'e, dış borç 450 milyar dolara yani milli gelirin yarısından fazlasına ulaşmış vaziyette. Büyüme yüksek diye övünüyoruz ama sadece bu üç gösterge böyle bir büyümenin sürdürülebilir olmadığını gösteriyor. Üstelik son yıllardaki dış borç artışının önemli bir kısmı geleceğin üretim tesislerini değil inşaatı ve tüketimi finanse etti. Diğer bir ifadeyle büyümenin kalitesinde büyük sıkıntı yaşıyoruz.

Ekonomide böyle bir yapı varken faizi daha fazla artırmak, bu resimde görünen hakikati değiştirmesiz. Sadece zaman kazandırabilir. Yeni bir büyüme strateji belirlemek ve şirketler kesimini yeni ortama uyum sağlamaları için belli bir süre tanır.

Bizler ve kamu idaresi dünyanın parasal genişlemeden parasal sıkılaştırmaya geçtiğini fark etmekte geciktik. Güneşli günler hep devam eder zannettik. İşte bu esnada şirketlerimiz çok fazla borç biriktirdi. El parasıyla hızla büyüyen bilanço bugün artık sorun olmaya başladı.

2015'ten 2018'e dünya bambaşka bir yer haline geldi. Türkiye gibi ülkelerin yapısal reformlardan kaçarak, günü kurtarmalarına imkan sağlayan, parasal genişleme dönemi bitti. Artık

parasal sıkılaştırma dönemi başladı. Yapısal reformlardan kaçarak, alıştığımız işleri, alıştığımız biçimde yapmaya devam ederek zenginleşme dönemi noktalandı. Şimdi küresel değişimle uyumlu yeni işler yapmak ya da eski işlere yeni yordamlar bulmamız gerekiyor.

Ayrıca bollaşan likiditenin yardımıyla biriktirdiğimiz borçları azaltmanın da bir yolunu bulmalıyız. Daha az tüketecek, borçlarımızı geri ödeyeceğiz. Yeni ortama intibak nasıl olacak sorusunun cevabı da burada. Şirketler kesimi de bilançolarını düzenli yani bir plan çerçevesinde ya da düzensiz olarak küçültecek. 2001 krizi sonrası kamu idaresi devletin bilançosunu düzenli olarak küçültmeyi başarmıştı.

Sonraki aşamada da yeniden kurulan bu dünya düzeninde kendimize yeni bir yer tanımlayacağız ve yerimizi alacağız. Vakıa ile kavga ederek değil, uyum sağlayarak yapacağız. Kontrol dışına çıkmış, borçlanmayla gerçekleşen bir büyüme yerine daha planlı ve kontrollü bir büyüme gerçekleştireceğiz.

Kısaca çok işimiz olacak. Ülkedeki kutuplaşmaların son bulması ve uzlaşma. Adaletin ve hukuk üstünlüğünün sağlanması. Adil bir yargı sistemi. Kamuda liyakatin öne çıkması. Bozulan mali disiplinin yeniden tesisi. Vergi ve eğitim sisteminin çağın gereklerine göre tasarlanması. Sadece faiz rantıyla değil, inşaat ve imar rantıyla da mücadele. Tüketime değil tasarrufların teşviki. Yapılacak çok ve zorlu işler var. Ama enseyi karartmaya gerek yok. Daha önce yaptık. Yine yaparız.